

مطالعه‌ای تطبیقی پیرامون مفهوم جوان و جوانی

جعفر سطوتی*

چکیده

این مقاله که تمرکز خود را بر مفهوم جوان و جوانی گذاشته است، تلاش دارد تا با استفاده از روش تحقیق اسنادی و از خلال بحث پیرامون تعاریف ملی و بین‌المللی ارائه شده در خصوص مفهوم جوان و جوانی به مقایسه این تعاریف بپردازد. هدف از چنین مقایسه‌ای نیز رسیدن به مناسب‌ترین تعریف برای مفهوم جوانان در جمهوری اسلامی ایران و پیشنهاد آن به نهاد متولی امور جوانان در کشور است. لذا در مباحث این مقاله پس از بیان مسئله و اهداف و سؤالات تحقیق در مقدمه آن در مبحث نخست مفهوم جوان و جوانی از رویکردهای مختلف مورد توجه قرار گرفته و رویکرد مورد تأیید این مقاله در ارائه تعریف ملی از مفهوم جوانان توضیح داده می‌شود. سپس در مبحث دوم به موضوع محوری مقاله؛ یعنی تعاریف ملی ارائه شده برای مفهوم جوانان بالانحص تعریف ملی در کشورمان پرداخته شده و تلاش می‌شود به عمده سؤالات تحقیق در این فصل پاسخ داده شود. در فصل سوم که تحت عنوان تعریف جوان و جوانی در نزد سازمان‌های بین‌المللی تنظیم شده است تعریف ارائه شده توسط اتحادیه اروپا و سازمان ملل متحد مطرح می‌شود. در مبحث چهارم نیز که تحت عنوان تحلیل تنوع و تفاوت در تعاریف از جوان آمده است، ضمن تبیین و تحلیل این تفاوت می‌توان این فرضیه را تأیید کرد که تفاوت در تعاریف ملی ارائه شده از مفهوم جوانان در نزد کشورهای مختلف به علت تفاوت در ارزش‌ها، ساختارها و شرایط اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی آنهاست. نهایتاً؛ در مبحث نتیجه‌گیری ضمن مرور مختصر بر پاسخ‌های ارائه شده برای سؤالات تحقیق مناسب‌ترین تعریف برای اصطلاح جوانان در جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه این مقاله ارائه خواهد شد.

واژگان کلیدی:

جوانان، تعریف ملی، نهادهای متولی امور جوانان، سازمان‌های بین‌المللی

* رئیس گروه جوانان دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام

(jaafar_satvati@yahoo.com)

اساساً جوان و جوانی مفهومی متأخر و محدود به چند دهه‌ی اخیر و به عبارتی محدود به دوران مدرنیته‌ی متأخر نمی‌شود. مطالعات و بررسی‌های انجام شده در حوزه‌ی جوانان و بالاخص مطالعاتی که در دو دهه اخیر انجام شده‌اند حاکی از این واقعیت است که مفهوم جوان و جوانی ریشه در ادبیات ماقبل مدرن دارد و از زمان باستان این مفهوم کاربرد داشته است. در عین حال، آنچه امروزه در نزد متخصصان علوم مختلف و در نزد برنامه‌ریزان و دیوان سالاران عصر مدرن تعریف می‌شود متفاوت از گذشته‌های دور بوده و از تعریف خاص خود برخوردار است. از سوی دیگر، عده‌ای از اندیشمندان و صاحب‌نظران در علوم مختلف هستند که نقدی بر اندیشه‌های مدرن دارند و در تلاش بوده‌اند تا به نوعی با ایجاد پیوندی هرچند ضعیف بین اندیشه‌های سنتی ماقبل مدرن با اندیشه‌های مدرن تعاریف و مفاهیمی جدیدتر ارائه کنند. این عده که به تعبیری موسوم به پست مدرنیست‌ها هستند، در تعریف خود از جوان و جوانی سعی کرده‌اند تا شاخص‌ها و ویژگی‌های تعریف شده در دوران ماقبل مدرن را با شاخص‌ها و مشخصه‌های مدرن جمع کنند و تعریف جدیدتر خود را ارائه کنند (Wallace and Kovatcheva, 1998: passim).

توجه به مسئله جوانان امروزه بیش از گذشته است. شاید علت این توجه فزاینده را باید در همان تغییر نگرش‌ها نسبت به این مسئله و بالتبع تغییر تعاریف ارائه شده برای آن دانست. مسلماً اگر بخواهیم بر اساس تعریف یا تعاریف سنتی و ماقبل مدرن با مسئله جوانان برخورد کنیم گروه هدف محدود به افراد کمتری خواهد شد- افرادی که هنوز تجربه شغلی مستقل، تجربه تشکیل خانواده و پذیرفتن مسئولیت را نداشته‌اند. اما اگر بخواهیم بر اساس تعریف مدرن با مسئله جوانان برخورد کنیم دامنه شمول آن افراد بیشتری را در بر خواهد گرفت- افرادی که به علت اشتغال به تحصیل در مدرسه و یا دانشگاه و یا به علت گذراندن خدمت نظام وظیفه و یا به علت عدم استطاعت مالی هنوز موفق به تشکیل خانواده نشده و سن و سال آنها هم بالاتر از جوانان دوران گذشته شده است. تفاوت این افراد با گروه بزرگسالان در تشکیل خانواده مستقل برخوردار از امکانات و شرایط متناسب و معمول همچون داشتن مسکن و سرپناه، داشتن شغل تضمین شده و برخورداری از تأمین اجتماعی و رفاه حداقل می‌باشد. در عین حال، اگر بخواهیم بر اساس

نظریات و تعاریف پسا مدرنیستی با این مسئله برخورد کنیم، آنگاه گروه هدف بسیار گسترده‌تر می‌شود و حتی افرادی همچون مردان متأهل برخوردار از شغل، مسکن و تأمین اجتماعی را نیز شامل می‌شود- افرادی که هنوز با مقولاتی چون عشق و عاشقی، خوشگذرانی و تفریح و شادی، هیجانانگیز و احساسات پرشور، و میل به آزادی‌های بیشتر و رهایی از قید و بندهای زندگی سر و کار دارند (همانجا).

با این توضیحات مقدماتی دامنه بحث خود را به موضوع این مقاله که همانا تعریف مفهوم جوان و جوانی در چارچوب مباحث و واقعیت‌های دوران مدرن- و بالاخص تعاریف و مفاهیم ارائه شده علمی و مدیریتی و نظری و عملیاتی سه دهه اخیر- است محدود می‌کنیم. در این تحقیق تلاش خواهد شد تا ضمن اشاره به رویکردهای متداول به تعریف جوان و جوانی در نزد دانشمندان و صاحب‌نظران علوم و تخصص‌های مختلف، تعاریف موجود در نزد سیاستگذاران، برنامه‌ریزان، مدیران و دیوان‌سالاران نظام‌های حکومتی مختلف نیز مورد بحث و بررسی قرار گیرد. به طور کل، این تحقیق به دنبال پاسخگویی به سؤالات ذیل است: ۱- اساساً چه تعاریفی از جوان و جوانی ارائه شده است؟ ۲- این تعاریف چه نقاط افتراق و اشتراکی دارند؟ ۳- چه رویکردهایی موجب تفاوت و تنوع در تعاریف ارائه شده از جوان شده است؟ ۴- از منظر تخصصی و علمی چه تعاریفی در ارتباط با مفهوم جوان و جوانی ارائه شده است؟ ۵- آیا تعریف از جوان فقط در حوزه علوم و در رشته‌های علمی و دانشگاهی بوده است یا اینکه نهادهای حکومتی سیاستگذار و برنامه‌ریز هم تعریف خاص خود را ارائه کرده‌اند؟ ۶- چه عواملی باعث ارائه تعریف از سوی نهادهای حکومتی برای مفهوم جوانان شده است؟ ۷- اهداف دولت‌ها از ارائه تعریف جوان در نظام سیاستگذاری و برنامه‌ریزی چه بوده است؟ ۸- سازمان‌های بین‌المللی با چه انگیزه و اهدافی اقدام به تعریف مفهوم جوانان نموده‌اند؟ ۹- در جمهوری اسلامی ایران تعریف ملی ارائه شده برای مفهوم جوان و جوانی چیست؟ ۱۰- چه چالش‌ها یا مسائلی در ارتباط با این تعریف ایجاد شده است؟ ۱۱- و نهایتاً این تحقیق چه تعریفی را برای مفهوم جوان و جوانی در جمهوری اسلامی ایران مناسب‌تر می‌داند؟

از خلال پاسخگویی به این سؤالات است که می‌توان به هدف تحقیق؛ یعنی ارائه پیشنهاد مستدل و معقول کارشناسانه برای تعریف ملی جوان در جمهوری اسلامی ایران دست یافت. همچنین، از خلال پاسخگویی به سؤالات می‌توان این فرضیه را تأیید کرد که تفاوت در تعاریف ملی ارائه شده از مفهوم جوانان در نزد کشورهای مختلف به علت تفاوت در ارزش‌ها، ساختارها و شرایط اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی آنها بوده است.

۱) رویکردهای رایج در تعریف جوان و جوانی

وقتی از واژه جوان یا جوانان^۱ استفاده می‌شود آنچه به ذهن افراد عادی متبادر می‌شود شخص و یا اشخاصی هستند که دارای نیازهای آموزشی، فراغتی، اقتصادی، شخصیتی و فرهنگی خاص بوده و فارغ از مسئولیت‌های دنیای بزرگسالی هستند. اما زمانی که در یک نشست تخصصی از متخصصان یک رشته یا یک فعالیت خاص بحث جوان و یا جوانان مطرح می‌شود مفاهیمی که به ذهن متخصصان آن نشست متبادر می‌شود متفاوت از آن چیزی است که در ذهن عامه جامعه وجود دارد. لذا می‌توان نتیجه گرفت که بسته به اینکه با چه رویکردی به بررسی موضوع جوانان بپردازیم تعاریف مختلفی از مفهوم جوان و جوانی خواهیم داشت. امروزه در بسیاری از رشته‌های علمی و دانشگاهی مانند روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، جمعیت‌شناسی، جرم‌شناسی، حقوق، مطالعات دینی و فرهنگی، زیست‌شناسی و فیزیولوژی اصطلاح و یا مفهوم جوان و جوانی مستعمل بوده و متخصصان هر یک از این رشته‌های علمی با رویکرد خاص خود به این اصطلاح و مفهوم نظر می‌کنند. اگر بخواهیم در یک دسته‌بندی ساده و مختصر رویکردهای غالب در زمینه مفهوم جوان را مورد مطالعه و بررسی قرار دهیم، رویکردهای ذیل قابل تبیین است:

۱-۱-۱- رویکرد روان‌شناختی:^۲ این رویکرد به ویژگی‌ها و مشخصه‌های روانی افراد نظر دارد و لذا در ادبیات این رشته جوانی دوره‌ای از زندگی انسان است که شامل یک سری از ویژگی‌های روحی و روانی خاص می‌شود که

---

^۱ Youth

^۲ Psychological approach

پس از دوران کودکی و پس از طی دوران نوجوانی (بلوغ) محقق می‌گردد. شخص جوان براساس این رویکرد شخصی است که دوران کودکی را پشت سر گذاشته و با احساسات، عواطف، امیال، آرزوها، خواسته‌ها و نیازهای روحی جدید و متفاوتی وارد اجتماع می‌شود. برخی از روانشناسان نیز از آن به رویکرد روانی-جنسی تعبیر کرده و معتقدند که در مطالعه رشد جوانان بر اساس این رویکرد می‌توان به بررسی چگونگی رشد عواطف و رشد خود، از جمله مفهوم خود، ارزش نهادن فرد به خود، جنسیت و هویت پرداخت. در این مطالعه است که معمولاً مسائل بهداشت روانی، اختلالات عاطفی، مشکلات تحصیلی، تأثیر استرس بر نوجوان، ارزش‌گذاری‌ها، رفتارها و آموزش-های جنسی بررسی می‌شوند (لطف آبادی، ۱۳۷۹: ۱۶).

۱-۱-۲- رویکرد جامعه‌شناختی:^۱ این رویکرد از سوی جامعه‌شناسان و متخصصان و محققان حوزه جامعه‌شناسی اتخاذ می‌شود. بر اساس این رویکرد جوانان یک گروه اجتماعی هستند و فرد جوان یکی از اشخاص عضو این گروه است که دارای نگرش‌ها، رفتارها، برخوردها، گرایش‌ها و مشخصه‌های اجتماعی خاص خود است. مطالعه و بررسی برخی از مقولات اجتماعی مانند شکاف نسل‌ها، خرده فرهنگ، گروه‌های بزهکاری، سبک‌ها، مُد، فرهنگ عامه و تحولات اجتماعی از جمله موضوعاتی است که بیشتر با گروه اجتماعی خاصی به نام جوانان سر و کار پیدا می‌کند.

۱-۱-۳- رویکرد جمعیت‌شناختی:^۲ اتخاذ کنندگان این رویکرد محققان، مسئولان و دانشمندان حوزه جمعیت‌شناسی و آمار هستند. در نزد جمعیت‌شناسان هر گونه مطالعه و بررسی جمعیتی نیازمند دسته‌بندی و تفکیک گروه‌های جمعیتی است. هر یک از این گروه‌های جمعیتی نیز در ذیل عناوینی دسته‌بندی شده‌اند که گروه جوانان نیز در این زمره قرار دارند. لذا زمانی که مطرح می‌شود جمعیت جوان یک کشور افزایش یا کاهش یافته

---

¹ Sociological approach

² Demographic approach

است در نگاه کلی مقصود همان گروه جمعیتی است که تحت نام گروه جوانان دسته‌بندی شده است و معیار سنجش آن سن تقویمی افراد است.

۴-۱-۱- رویکرد حقوقی:^۱ از منظر حقوقدانان و نظام حقوقی نیز جوانان دارای تعریف خاص خود هستند. بر اساس این رویکرد یک شهروند، یا شخص نابالغ و کودک و به تعبیری صغیر است و یا مرحله بلوغ اجتماعی را پشت سر گذاشته و به سن قانونی مثلاً ۱۸ سال رسیده است. اما آنچه در این رویکرد قابل تأمل است این است که شخص جوان به نام بزرگسال جوان^۲ شناخته می‌شود. البته باید متذکر شد که در وسط این طیف یک دوره به نام نوجوانی (۱۵ تا ۱۸ سالگی) نیز وجود دارد که فرد پس از طی این دوره است که در نظام حقوقی به سن قانونی رسیده و بزرگسال جوان نامیده می‌شود. مقولاتی همچون جرائم جوانان، بزهکاری نوجوانان،^۳ دادگاه نوجوانان،^۴ حق ازدواج، حق اشتغال به کار، و حق کسب و اعمال مالکیت که معمولاً از حقوق و تکالیف و یا امتیازات و مجازات اشخاص در سنین خاص حکایت می‌کنند نیز از مقولاتی هستند که در قالب نظام حقوقی کشورها قابل طرح و رسیدگی هستند.

۵-۱-۱- رویکرد زیست-تنکرد شناختی:^۵ این رویکرد شاید از شایع‌ترین رویکردهای موجود باشد که گذشته از اعتبار در نزد متخصصان حوزه‌های زیست‌شناسی و فیزیولوژی در نزد عامه مردم نیز رواج و شیوع دارد. علت آن نیز روشن است، زیرا بر اساس رویکرد زیست-تنکرد شناختی گذار شخص از دوره کودکی و ورود وی به دوره بعد که در ابتدا شخص نوجوان و بلافاصله پس از مدتی کوتاه بزرگسال جوان نامیده می‌شود مرحله‌ای بسیار ملموس و آشکار است. مسلماً ویژگی‌های جسمانی و ظواهر و نشانه‌های مربوط به بلوغ جسمی و جنسی افراد نسبت به ویژگی‌های روانی، اجتماعی و فکری آنها از نمود و وضوح بسیار بیشتری برخوردار است. مطالعات

---

¹ Legal approach

² Young adult

³ Juvenile delinquency

⁴ Juvenile court

⁵ Bio-physiological approach

فرهنگ عامه نشان می‌دهد که این رویکرد از قدیمی‌ترین رویکردهای مربوط به مفهوم جوان و جوانی بوده است، زیرا در فرهنگ عامه نیز قدرت جسمانی، شور و نشاط جوانی، رجولیت و به عبارتی برخورداری از ظاهر مردانه از مشخصه‌های اصلی دوره جوانی محسوب می‌شود. البته این تعریف از این جهت مردانه بوده و حداقل مردانه به نظر می‌رسد که در گذشته زنان در حاشیه قرار داشتند. اگر به تاریخ ادبیات عامه ملت‌های مختلف رجوع کنیم به وضوح می‌توان دریافت که تمامی ملت‌ها جوانی را مترادف قدرت جسمانی، شهامت و قدرت در نبرد، و زور برتر می‌دانند که جملگی در زیست‌شناسی و فیزیولوژی اشخاص جوان قابل درک است.

۶-۱-۱- رویکرد دینی اسلامی: یکی دیگر از رویکردهایی که به مفهوم جوان و جوانی می‌پردازد رویکرد دینی اسلامی است. این رویکرد بیشتر از سوی روحانیون و علمای اسلام و برگرفته از نصوص اتخاذ می‌شود که خود در دو سطح قابل تفکیک است. در آنجا که بحث هدایت شدن و هدایت نمودن انسان در عرصه اجتماع مطرح است و در حد متکامل آن مصادف با رسیدن فرد به کمال عقل می‌شود دامنه سنی جوانان تا چهل سالگی گسترش می‌یابد^۱ و در سطح دوم که شروع تکالیف شرعی انسان در حیات فردی‌اش مد نظر قرار می‌گیرد مصادف با تکمیل بلوغ جسمی و رسیدن به قدرت بدنی لازم در شخص است. در سطح نخست که دامنه آن وسیع‌تر است برخی از ویژگی‌ها همچون آزادگی و آزاد اندیشی، معرفت‌طلبی و حرکت به سمت تکامل، ایمان به حق و حقیقت، ظلم ستیزی و غیرت، مبارزه با نفس و امیال و جهاد در راه حق و عدالت. برای شاهد مثال این بحث می‌توان به روحیه آزادگی و ایمان به حق و حقیقت در اصحاب کهف اشاره کرد که خداوند آنها را جوانانی می‌داند که به خداوند ایمان آوردند و خداوند از نور هدایت و از رحمت خود به آنان فزونی بخشید.^۲ لذا می‌توان رویکرد دینی اسلامی را دربرگیرنده طیفی دانست که یک سر آن رویکرد زیست-تکنرد شناختی و در وسط آن رویکرد حقوقی و در سر

---

^۱ اشاره به آیه ۱۵ سوره احقاف دارد که خداوند کمال انسان را در ۴۰ سالگی ذکر فرموده اند: «وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمَلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي دَرْبِي إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ».

^۲ در سوره کهف آیه ۱۳ خداوند برای اصحاب کهف از لفظ فتنه استفاده می‌کند: نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْنَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَرِذَانَهُمْ هُدًى

دیگر طیف رویکرد جامعه‌شناختی قرار دارد. بر اساس تعالیم و قواعد شریعت در فقه اسلامی هنگامی که فرد به سن بلوغ می‌رسد و دوران کودکی را پشت سر می‌گذارد از یک سری حقوق و تکالیف برخوردار خواهد شد. این حقوق در نصوص فقهی و دینی تصریح شده است. حقوقی مانند حق تسلط بر اموال، حق ازدواج و تشکیل خانواده، حق تعیین سرنوشت، حق طلاق، حق خرید و فروش، و سایر حقوق دیگری که در دوران کودکی امکان تحقق آن برای شخص وجود نداشت. در مقابل این حقوق، تکالیفی نیز در نصّ صریح قرآن مجید و در نصوص فقهی مشخص شده است که در دوران کودکی افراد از آن تکالیف معاف هستند. تکالیفی مانند اقامه نماز، دفاع از وطن و ناموس، امر به معروف و نهی از منکر، روزه‌داری، حج، و سایر مسئولیت‌های شرعی که ارتباط مستقیم با بلوغ جسمانی و محقق شدن شرط وجوب برای شخص دارد. در این رویکرد فرد دیرتر از سایر رویکردها از دوران جوانی خارج می‌شود. در این رویکرد شخص جوان ممکن است ازدواج نموده و تشکیل خانواده داده باشد و مسئولیت‌های زندگی و اجتماعی هم عهده‌دار باشد اما به لحاظ اینکه هنوز به سن کمال ۴۰ سالگی مد نظر قرآن کریم نرسیده باشد جوان محسوب می‌شود و کماکان نیازمند مراقبت پدر و مادر است.

۷-۱-۱- رویکرد عرفانی: این رویکرد تا حدودی به رویکرد دینی اسلامی به لحاظ معرفت‌شناسی و تا حدودی نیز به رویکرد پسا مدرنیست‌ها نزدیک است، زیرا محدوده سنی دوران جوانی را حتی تا بعد از چهل سالگی گسترش می‌دهد. اگر به متون عرفانی و حکمت اسلامی رجوع شود می‌توان معنای مفهوم جوانی را در ویژگی‌های جوانی یافت نه در سن تقویمی افراد. آنجا که حکیم می‌فرمایند: پیری آن نیست که بر سر شودت موی سفید/ هر جوانی که به دل عشق ندارد پیر است. و یا آنجا که لسان‌الغیب حافظ شیرازی می‌فرماید: قدح پر کن که من در دولت عشق/ جوانبخت جهانم گر چه پیرم. و یا در جای دیگر چنین می‌سراید: خسروا پیرانه حافظ جوانی می‌کند/ بر امید عفو جانبخش گنه فرسای تو. لذا در این رویکرد جوان کسی است که دارای ویژگی‌هایی همچون معرفت حق، حقیقت‌طلبی، عشق به خالق، آزادگی و آزاد اندیشی، میل به سیر و سلوک، هدایت‌پذیری و پیروی از اسوه‌ها و انبیا و اولیاست. این ویژگی‌ها را از قرائن موجود در دیگر ابیات شعری عرفای فوق می‌توان دریافت.

۱-۱-۸- رویکرد پسا مدرنیستی: این رویکرد در واقع بر خلاف رویکردهای مدرنیستی به مفهوم جوان و جوانی که بیشتر محدوده‌های سنی را مشخص می‌کنند و مجموعه‌ای از ویژگی‌ها را خاص گروه اجتماعی جوانان می‌دانند، معتقد است که دیگر این ویژگی‌ها محدود به دوره سنی خاصی تحت عنوان جوانی نمی‌شود. رویکردهای جامعه-شناختی، روان‌شناختی و جمعیت‌شناختی و جرم‌شناختی و حقوقی که رویکردهایی مدرن محسوب شده و تحت تأثیر تحولات مدرنیته ساخته و پرداخته شده‌اند جملگی برای جوانی محدوده سنی قائل می‌شوند در حالی که رویکرد پسامدرنیستی در این زمینه نیز همچون سایر حوزه‌ها به دنبال نقد مدرنیته است. لذا در اندیشه‌های پسامدرنیستی جایگاه سنی برای جوانی تضعیف شده و دیگر مشخص نیست که جوانی در کجا خاتمه می‌یابد و بزرگسالی در کجا آغاز می‌شود، زیرا گذارهای سنی کاملاً مشخص - همچون کسب صلاحیت برای اشتغال، آغاز به کار، ازدواج و تشکیل خانواده- اکنون همگی سست و نامشخص شده‌اند. گذارهای سنی دیگر ارتباطشان با یکدیگر را از دست داده و درک پسامدرنیستی از زمان انعطاف بیشتری یافته است. برای مثال، موضوعاتی همچون مد، سبک‌ها، وضع لباس و پوشش فرد، اداها و دستکاری در بدن (رژیم غذایی، ورزش و نرمش و جراحی پلاستیک) همگی برای نقض فرایندهای بیولوژیکی گذر سن قابل استفاده است. بنابراین، داشتن بدنی جوان و شاداب همچون هر زمان دیگری مطلوب و دوست داشتنی است، اما بر خلاف زمان شکسپیر دیگر صرفاً تعلق به جوانان ندارد و آرزوی همه افراد است. شیوه‌های رفتاری جوانان نظیر عاشق شدن، رقص و شادی، لذت بردن از موسیقی پاپ و اموری از این قبیل نیز لزوماً به جوانان محدود نمی‌شود و ممکن است در هر مرحله‌ای از زندگی اتفاق بیفتد (Wallace and Kovatcheva, 1998: 15). هر چند علی‌الظاهر بین رویکرد عرفانی و پسامدرنیستی مشابهت بسیار وجود دارد اما باید تفاوت اساسی این دو رویکرد را مد نظر قرار داد این تفاوت در نقطه عزیمت این دو رویکرد است؛ یعنی در رویکرد عرفانی که محصول اندیشه‌های اسلام عرفانی است معرفت‌شناسی عرفانی حاکم است اما در رویکرد پسامدرنیستی معاصر معرفت‌شناسی انسان‌گرایی غربی حاکم است.

۹-۱-۱- رویکرد جامع نگر:^۱ این رویکرد اخیر که می‌توان از آن به رویکرد تلفیقی نیز نام برد در واقع همان رویکردی است که از سوی سیاستگذاران، برنامه‌ریزان و مدیران ساماندهی امور جوانان اتخاذ می‌شود. از آنجا که برنامه‌ریزان امور جوانان باید تمامی ابعاد و جنبه‌های مختلف زندگی جوانان را مد نظر قرار دهند نمی‌توانند خود را محدود به یکی از رویکردهای فوق کنند. هیچ سیاستگذار و برنامه‌ریزی نمی‌تواند منکر نیازهای جسمی، روحی و روانی و همزمان نیازهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوانان شود. پاسخگویی و رسیدگی به نیازهای متنوع و متکثر جوانان که بسیاری از ابعاد زندگی فردی و اجتماعی آنان را در بر می‌گیرد از طریق اتخاذ یک رویکرد خاص اصلاً امکان‌پذیر نیست. بنابراین، سیاستگذاران و برنامه‌ریزان جوانان چه آن دسته از سیاستگذاران و برنامه‌ریزان ملی که در قالب دستگاه‌های حاکمیتی کشورشان موظف به رسیدگی به مسائل جوانان هستند و چه آن دسته از برنامه‌ریزانی که در سطوح منطقه‌ای و جهانی در قالب سازمان‌ها و ائتلاف‌های بین‌المللی اقدام به ارائه طرح‌ها و برنامه‌های جوانان می‌کنند عموماً با رویکرد جامع‌نگر اقدام به تدوین و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های جوانان می‌کنند.

۲) تعریف ملی از جوان و جوانی در نزد نهادهای متولی امور جوانان

۲-۱- تعریف ملی در نزد نهاد متولی امور جوانان در جمهوری اسلامی ایران

با توجه به مباحث مطروحه در فصل اول و با این مقدمه که جوان و جوانی در نزد نظام دیوان سالاری و برنامه‌ریزی کشورها با رویکرد جامع‌نگر مورد توجه و تعریف قرار می‌گیرد، باید بر تعریف ملی جمهوری اسلامی ایران از مفهوم جوانان که از سوی نهاد متولی امور جوانان تعیین شده است. تأملی نماییم.

در چند دهه اخیر با طولانی شدن دوران آموزش و تمایل جوانان به ادامه تحصیل و طی نمودن تحصیلات تکمیلی از یک سو، و دشوار شدن شرایط برای ازدواج و تشکیل خانواده از سوی دیگر، دوران جوانی در جمهوری اسلامی ایران نیز همچون سایر کشورهای جهان طولانی‌تر شده است و ورود جوانان به دوران پذیرش مسئولیت‌ها و تکالیف

---

¹ Comprehensive approach

بزرگسالی به تعویق افتاده است. در عین حال، باید متذکر شد در تعیین این گروه سنی به عنوان گروه سنی جوانان اهداف آماری و برنامه‌ریزی و رعایت هماهنگی و تطابق با نظام برنامه‌ریزی کشور کاملاً مد نظر قرار گرفته است. به عبارت دیگر، رویکرد حاکم بر این تصمیم‌گیری از همان سال نخست تأسیس نهاد متولی امور جوانان در کشور همان رویکرد جامع‌نگر بوده است.

با تأسیس شورای عالی جوانان (در سال ۱۳۷۱) به عنوان نهاد خاص و متولی امور جوانان، توجه به مسئله‌ی جوانان و حرکت به سوی برنامه‌ریزی و ساماندهی ملی امور جوانان به شکلی قانونی و نهادینه آغاز گردید. در این راستا بود که مسئولان و دست‌اندرکاران امور جوانان در جمهوری اسلامی ایران اقدام به ارائه تعریفی ملی و مشخص از گروه سنی جوانان نمودند تا بتوانند چارچوب‌های لازم برای سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و اقدام در این حوزه را مشخص نموده و امکان ارزشیابی عملکرد و اقدامات ملی در حوزه جوانان را نیز فراهم سازند. لذا در سال ۱۳۷۱ برای نخستین بار گروه سنی ۱۲ تا ۲۵ ساله به عنوان گروه سنی جوانان در جمهوری اسلامی ایران مطرح گردید و نهایتاً پیشنهاد مربوط به آن در جلسه شورای عالی جوانان به تصویب رسید و مبنایی برای برنامه‌ریزی و ساماندهی امور جوانان پی‌ریزی شد. (وزارت ورزش و جوانان، ۱۳۹۱: ۱۹)^۱ در مصوبه این جلسه از شورای عالی جوانان چنین آمده است:

«... در ارتباط با محدوده سنی مخاطبان شورای عالی جوانان نیز بحث و تبادل نظر صورت گرفت و موارد ذیل به

تصویب رسید:

محدوده سنی بین ۱۲ تا ۲۵ سال در نظر گرفته شود.

در این صورت نوجوانان نیز همانند جوانان باید در سیاستگذاری‌های شورا و کمیسیون‌ها مورد توجه قرار گیرند.

کمیسیون‌های اشتغال و ازدواج در سیاستگذاری‌ها و برنامه‌های خود تا سن ۳۰ سالگی را مد نظر قرار دهند.»

متعاقباً، تعریف ملی از اصطلاح جوانان در نزد نهاد متولی امور جوانان در جمهوری اسلامی ایران (شورای عالی

جوانان و سازمان ملی جوانان) مجدداً در سال ۱۳۸۴ مورد بازنگری قرار گرفت و گروه سنی ۱۵ تا ۲۹ ساله به عنوان

---

^۱ تصویب نامه شورای عالی جوانان، جلسه سوم مورخ ۱۳۷۱/۱۰/۹

گروه سنی جوانان به رسمیت شناخته شد (وزارت ورزش و جوانان، ۱۳۹۱: ۷۰).^۱ در مصوبه شورای عالی جوانان در اردیبهشت این سال چنین آمده است:

«... ۲- پس از بحث و بررسی پیرامون نظرات مربوط به دامنه سنی جوانی و تعریف جوان در جمهوری اسلامی ایران، گروه سنی ۱۵-۲۹ ساله به عنوان گروه سنی جوانان در جمهوری اسلامی ایران مورد تأیید قرار گرفت و مقرر گردید سازمان ملی جوانان مطالعات تکمیلی در خصوص این دامنه سنی را انجام و به شورا ارائه نماید». همان طور که ملاحظه می شود تعریف ملی از جوان در سال ۱۳۸۴ نسبت به سال ۱۳۷۱ متفاوت شده است و این تفاوت به علت تکامل در رویکرد بوده است. هر چند در سال ۱۳۷۱ نیز تلاش بوده است تا رویکرد جامع نگری اعمال شود در عین حال لحاظ نمودن کودکان زیر ۱۵ سال خروج از دامنه سنی جوانی بوده است. امروزه گروه ۱۵ تا ۱۸ ساله را ضمن اینکه در تعاریف جهانی و ملی از کودک؛ یعنی افراد زیر ۱۸ سال، کودک می دانند اما اتفاق نظر نیز وجود دارد که این گروه نوجوان هستند که به عنوان یکی از زیرگروه های جوانان به آنها جوان نیز می توان اطلاق نمود. از سوی دیگر، در تصمیم گیری جدید در سال ۱۳۸۴ با لحاظ نمودن مسائل اجتماعی نوپدید که رسیدن به سن ازدواج و تشکیل خانواده را به تعویق انداخته است دامنه سنی از ۲۵ تا ۲۹ امتداد یافته است.

۲-۲- تعریف ملی در نزد نهادهای متولی امور جوانان در سایر کشورها

همزمان و در مواردی قبل از جمهوری اسلامی ایران، دیگر کشورهای جهان نیز اقدام به ساماندهی امور جوانان در چارچوب نظام دولتی و حاکمیتی خود نمودند. این اقدام که اغلب از مرحله سیاستگذاری آغاز گردیده بود توأم با ارائه تعریف از گروه هدف سیاست های ملی جوانان این کشورها گردید. لذا شاهد بوده ایم که بیشتر کشورهایی که به طور نظام مند و نهادینه و روشمند با مسئله جوانان برخورد کرده اند نسبت به تعریف گروه هدف سیاست ها و برنامه های جوانان نیز اقدام کرده اند. در حال حاضر، بیشتر کشورهایی که از ساختارها و نهادهای خاص برای ساماندهی امور جوانان برخوردارند و سیاست ها و برنامه های خود را نیز در این حوزه تدوین و مشخص کرده اند، دارای تعریف خاص

---

^۱ تصویب نامه شورای عالی جوانان، جلسه بیست و سوم مورخ ۱۳۸۴/۲/۷

از مفهوم جوان و جوانی هستند. جدول ذیل نشانگر برخی از تعاریفی است که توسط نهادهای متولی امور جوانان در

سایر کشورها ارائه شده است:

ردیف	نام کشور	دستگاه متولی امور جوانان	تعریف ملی از جوان
۱	آذربایجان	وزارت جوانان، ورزش و گردشگری ^۱	اشخاص ۱۶ تا ۳۵ ساله
۲	آفریقای جنوبی	کمیسیون ملی جوانان	اشخاص ۱۴ تا ۳۵ ساله ^۲
۳	آلمان	وزارت امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان	گروه ۱۵ تا ۲۴ ساله ^۳
۴	استرالیا	مرکز امور جوانان استرالیا زیر نظر نخست وزیر	مردان و زنان ۱۲ تا ۲۵ ساله ^۴
۵	پادشاهی انگلستان	وزارت آموزش، ورزش و جوانان	اشخاص ۱۳ تا ۱۹ ساله ^۵
۶	ایتالیا	وزارت اتحاد اجتماعی	اشخاص ۱۵ تا ۲۴ ساله ^۶
۷	بحرین	مجمع عالی بحرین + سازمان عمومی جوانان و ورزش ^۷	اشخاص ۱۵ تا ۲۴ ساله ^۸
۸	ترکیه	اداره کل جوانان و ورزش زیر نظر نهاد نخست وزیری ^۹	اشخاص ۱۵ تا ۲۵ ساله ^{۱۰}
۹	جامائیکا	مرکز ملی رشد جوانان ^{۱۱}	اشخاص ۱۵ تا ۲۴ ساله ^{۱۲}

^۱ <http://www.mys.gov.az/about.php?mItem=1&lng=eng> - 21k -

^۲ <http://www.polity.org.za/polity/govdocs/policy/intro.html> - 95k

^۳ http://www.coe.int/T/E/Cultural_Cooperation/Youth/5_Information_services/Forum_21/N1_germany_eng.pdf -

^۴ http://www.nt.gov.au/dcm/youth_affairs/pdf/youth_policy_framework.pdf

^۵ <http://www.nottinghamshire.gov.uk/.../youthzone-around-explore-councils-british.htm> - 15k -

^۶ <http://www.visionoffice.com/unyin/country4.asp?countrycode=it>

^۷ http://www.hdr.undp.org/docs/network/hdr_net/Bahrain_OperationsManual_Youth.pdf -

^۸ www.foyouth.org/cd_rmed/English/countrygov/bahrgov.htm - 15k

^۹ http://www.genclikhizmetleri.gov.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=67&Itemid=42 -

^{۱۰} Ibid

^{۱۱} <http://www.moec.gov.jm/youth/YouthPolicy.pdf>

^{۱۲} Ibid

۱۰	فدراسیون روسیه	کمیته دولتی امور جوانان + وزارت علم و آموزش ^۱	اشخاص ۱۴ تا ۳۰ ساله ^۲
۱۱	زیمبابوه	وزارت توسعه امور جوانان، جنسیت و اشتغال‌زایی ^۳	اشخاص ۱۰ تا ۳۰ ساله ^۴
۱۲	سوئد	کمیسیون ملی امور جوانان + وزارت اتحاد و برابری جنسیتی	اشخاص ۱۳ تا ۲۵ ساله ^۵
۱۳	فرانسه	وزارت جوانان، ورزش و بهداشت ^۶	اشخاص ۱۶ تا ۲۶ ساله ^۷
۱۴	فنلاند	وزارت آموزش	اشخاص زیر ۲۹ سال ^۸
۱۵	فیجی	وزارت جوانان، اشتغال و ورزش	اشخاص ۱۵ تا ۲۴ ساله ^۹
۱۶	کنیا	وزارت امور خانواده، میراث فرهنگی و ورزش + کمیسیون ملی جوانان	اشخاص ۱۵ تا ۳۰ ساله ^{۱۰}
۱۷	لوکزامبورگ	وزارت همبستگی اجتماعی، خانواده و جوانان	اشخاص ۱۵ تا ۲۵ سال ^{۱۱}
۱۸	مالت	وزارت جوانان و هنر + مجمع ملی جوانان	اشخاص ۱۴ تا ۳۰ ساله ^{۱۲}
۱۹	مالزی	وزارت جوانان و ورزش + شورای جوانان مالزی	اشخاص ۱۸ تا ۲۵ ساله ^{۱۳}
۲۰	نروژ	وزارت کودکان و امور خانواده	اشخاص ۱۵ تا ۲۴ سال ^{۱۴}

¹ http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Forum21/Issue_No1/N1_russia_en.pdf

² Ibid

³ http://www.mydgec.gov.zw/policy_youth.htm - 106k

⁴ Ibid

⁵ http://www.thesource.gov.au/ausyouth/conf_pdf/pg33.pdf

⁶ http://www.jeunesse-sports.gouv.fr/home-page_624/youth_693/policies-in-favour-of-youth-and-education-for-all_694/policies-in-favour-of-youth-and-education-for-all_1768.html

⁷ <http://www.jeunesse-sports.gouv.fr/jenuesse/cj-asp>

⁸ http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/Liitteet/YOUTH_WORK_AND_YOUTH_POLICY.pdf

⁹ www.youth.gov.fj/Publications/Revised-National%20Youth%20Policy.pdf

¹⁰ <http://www.projects.takingitglobal.org/KNYP/about> - 21k

¹¹ http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/IG_Coop/YP_Luxembourg_en.pdf

¹² www.coe.int/t/e/cultural_co-operation/youth/YP_malta

¹³ http://www.unescap.org/esid/hds/youth/youth_malaysia.pdf

¹⁴ <http://www.morsmal.org/cgi-bin/index.cgi?action=viewnews&id=339> - 45k

۲۱	نیوزیلند	وزارت امور جوانان ^۱	اشخاص ۱۲ تا ۲۴ سال ^۲
۲۲	هلند	وزارت بهداشت، رفاه و ورزش	اشخاص ۰ تا ۲۵ ساله ^۳
۲۳	هند	وزارت امور جوانان و ورزش هند	اشخاص ۱۳ تا ۳۵ ساله ^۴

۳) تعریف جوان و جوانی در نزد سازمان‌های بین‌المللی

گذشته از نهادهای متولی امور جوانان در کشورهای مختلف که رویکرد جامع‌نگر را در تعریف از جوان اتخاذ می‌کنند، این رویکرد در نزد آن دسته از سازمان‌های بین‌المللی که با هدف ترویج سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در حوزه جوانان با این موضوع برخورد می‌کنند نیز مشاهده می‌شود. لذا در اکثر سازمان‌های بین‌المللی اعم از سازمان‌های منطقه‌ای و جهانی به تناسب موضوعاتی که در شرح وظایف و ساختار این سازمان‌ها پیش بینی شده است به مسئله جوانان نیز توجه می‌شود و این توجه نیز نیازمند بررسی‌های معمول و برنامه‌ریزی‌های لازم‌الاجرا و حداقل رهنمودها و توصیه‌های فنی و کارشناسی مرتبط می‌باشد. اما در مجال این تحقیق مناسب است به تعریف جوان و جوانی نزد دو مورد از سازمان‌های بین‌المللی مهم و فعال و اثرگذار بپردازیم و جایگاه موضوع جوانان را در نزد این دو سازمان به اختصار توضیح دهیم.

۳-۱- اتحادیه اروپا:

در دهه گذشته، مجمع ملی جوانان اروپا و اعضای سازمانی‌اش در شکل‌دهی به تعریف و چارچوبی برای سیاست جوانان اتحادیه اروپا بسیار فعال بوده‌اند. سیاست جوانان اتحادیه اروپا در حالی که جوانان را به ایفای نقش‌های اجتماعی در جامعه تشویق می‌کند، خواهان پاسخگویی به انتظارات متغیر آنهاست. فراگیری مفهوم جوانان، پدیده‌ای نسبتاً متأخر در سیاست اروپاست. معاهده ۱۹۹۳ ماستریخ حوزه سیاستگذاری‌های اروپا را تا اندازه‌ای گسترش داد که

¹ http://www.thesource.gov.au/ausyouth/conf_pdf/pg33.pdf

² <http://www.myd.govt.nz/YouthDevelopmentStrategyAotearoa/youthdevelopment.aspx>

³ http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/IG_Coop/YP_Netherlands_en.pdf

⁴ http://yas.nic.in/yasroot/policies/youth_policy_03.htm

حوزه جوانان را نیز در بر گیرد. طبق آن مصوبات، اتحادیه اروپا باید زمینه‌های لازم برای توسعه تبادل آموزشی اجتماعی میان جوانان را تسهیل می‌نمود. تا پیش از سال ۲۰۰۱، فعالیت‌های نهادهای اروپایی در حوزه جوانان عمدتاً متمرکز بر توجه و اجرای برنامه‌های خاص مانند "جوانان برای اروپا" بود. پس از آن، کمیسیون اروپا سعی در ایجاد تغییراتی در سیاست جوانان نمود که شامل طرحی برای دولت‌های عضو اتحادیه اروپا برای افزایش همکاری در ۴ حوزه سیاستگذاری جوانان بود. این چهار حوزه عبارت بودند از: مشارکت، اطلاعات، فعالیت‌های مدنی، و درک و دانش بیشتر از جوانان. این طرح هم چنین خواهان توجه به ابعاد مسئله جوانان با توجه به سایر بخش‌های سیاست مانند آموزش و کارآموزی، اشتغال، سلامت و عدم تبعیض جنسی و نژادی بود. این امر در واقع پاسخی به مخالفت‌های آشکار جوانان با اشکال سنتی مشارکت در عرصه عمومی و فراخوانی جوانان به عنوان شهروندانی فعال بود. بر پایه این سند شورای اتحادیه اروپا در ژوئن ۲۰۰۲ چارچوبی برای همکاری کشورهای اروپایی در حوزه جوانان فراهم نمود. این چارچوب از سه جریان اصلی تشکیل شده است:

جوانان به عنوان شهروندانی فعال در نظر گرفته شوند؛ فعالیت‌های آموزشی و شغلی جوانان انسجام یابد؛ و ابعاد سیاست جوانان در سایر سیاستگذاری‌ها مشخص شود.^۱

علاوه بر این، اتحادیه اروپا به گسترش جابجایی جوانان و شناخت تجارب یادگیری‌های غیر رسمی آنها کمک خواهد کرد.

به طور کل، مطالعه جوانان و سیاست جوانان در اروپا را می‌توان از سه بعد بررسی کرد: وضعیت جوانان، سیاستگذاری جوانان و امور جوانان.

مشخصه جوامع امروزی اهمیت یافتن شرایط جوانی است، شرایطی که بزرگسالی روانی و زیستی با بزرگسالی اجتماعی مطابقت ندارد. تغییرات سریع در جوامع مدرن معاصر، به شدت بر وضعیت جوانان اثر گذاشته است. امروزه شخصی عضو بزرگسال جامعه شناخته می‌شود که تحصیلاتش را به پایان رسانده، صاحب یک حرفه یا شغل بوده،

---

^۱ http://ec.europa.eu/youth/youth-policies/doc23_en.htm

خانواده پدر و مادری‌اش را ترک کرده، تشکیل خانواده داده و احتمالاً فرزند یا فرزندان هم داشته باشد. در گذشته دوران جوانی کمتر طول می‌کشید، زیرا بسیاری از مردم حدود ۱۵ سالگی مدرسه را تمام کرده و شغلی پیدا می‌کردند. بر خلاف شرایط فعلی که مردم حتی تا سن ۲۰ سالگی همچنان در حال ادامه تحصیل و بیکارند. علاوه بر این، در بیشتر کشورهای اروپایی سن اولین ازدواج و یا زندگی مشترک و به تبع آن سن اولین فرزند آوری زنان هم بالاتر رفته است. همه اینها بر دشواری تعیین سن جوانی با قطعیت می‌افزاید، اما به طور معمول، جوانان افراد ۱۵ تا ۲۴ ساله تعریف می‌شوند.

۳-۲- سازمان ملل متحد:

اعضای ملل متحد در سال ۱۹۶۵ با تصویب قطعنامه ترویج آرمان‌های صلح، احترام و درک متقابل در میان جوانان (گروه سنی ۱۵ تا ۲۴ ساله که ۱۸ درصد جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند) به اهمیت دوران جوانی اذعان نمودند. دو دهه بعد، مجمع عمومی ملل متحد سال ۱۹۸۵ را "سال بین‌المللی جوانان: مشارکت، توسعه و صلح" نامید که علاوه بر جلب توجه جهانیان به ایفای نقش مهم جوانان در جهان، بنیانی برای تفکر اجتماعی و سیاسی درباره جوانان فراهم آورد. در همان سال، مجمع دستورالعمل‌هایی را نیز برای برنامه‌ریزی‌های بعدی در حوزه جوانان مشخص نمود. در سال ۱۹۹۵، مجمع عمومی سیاست جهانی جوانان را تحت عنوان "برنامه عمل جهانی برای جوانان" تدوین کرد. این برنامه تلاش می‌کند تا دولت‌ها را در قبال آرمان‌های جوانان برای جهانی بهتر، مسئولیت‌پذیرتر و حساس‌تر ساخته و مطالبات جوانان را مبنی بر اینکه بخشی از راه حل مسائل باشند- نه افرادی مسئله‌ساز- پاسخ دهد. همچنین، در این برنامه بر تعهد سازمان به مسئله هدایت جوانان و چالش‌های پیش رو در ورود به هزاره بعدی از طریق گروه‌های بین‌المللی تأکید شد. اجرای این برنامه نیازمند سیاستگذاری یکپارچه در زمینه جوانان است به طوری که همه اولویت‌های جوانان گسترش یافته و تثبیت شود. همچنین، نقش عوامل حکومتی و سازمان‌های بین‌المللی در تثبیت سیاستگذاری یکپارچه جوانان باید مشخص شود. در مطالعه‌ای که سازمان ملل متحد تحت عنوان «وضعیت جهانی جوانان در دهه ۱۹۹۰» انجام داده است این تعریف از جوانان ارائه شده است:

«جوانی مرحله‌ای انتقالی از علایق و آسیب‌پذیری‌های دوران کودکی به حقوق و مسئولیت‌های دوران بزرگسالی است. جوانی مرحله تکالیف و مشکلات جدید است و نوجوانی معمولاً دورانی موقت شناخته می‌شود که طی آن جامعه فرد را دیگر یک کودک نمی‌داند ولی در عین حال به او موقعیت کامل یک بزرگسال را نیز اعطا نمی‌کند. جوانان در موقع بلوغ معمولاً از موقعیت کامل بزرگسالان و حقوقی مانند تشکیل خانواده، اشتغال به کار و حقوق سیاسی برخوردار نیستند. قبل از اینکه جوان فرصت داشته باشد از این مرحله انتقالی که جوانی نامیده می‌شود عبور کند اغلب با مشکلات گوناگونی در زمینه‌های بهداشت، مسائل خانوادگی (مانند خانواده و نزدیکان)، مسائل آموزشی، رشد و پیشرفت مواجه می‌شود. . . . بر اساس تقسیم‌بندی‌های آماری دبیرخانه سازمان ملل متحد، جوانان در گروه سنی ۱۵ تا ۲۴ ساله قرار می‌گیرند. این تعریف برای کارهای آماری سازمان ملل مورد استفاده قرار می‌گیرد. با این حال، معنای کلمه جوان در جوامع گوناگون متفاوت است. برای مثال، کنوانسیون حقوق کودک در قطعنامه شماره ۴۴/۲۵ مجمع عمومی آمده است که کودک شخص زیر ۱۸ سال است، زیرا که از این سن اشخاص در بسیاری از کشورها به سن قانونی می‌رسند. بنا به این تعریف، جوان می‌تواند دو گروه نوجوان (۱۵ تا ۱۷ سال) و جوان (۱۸ تا ۲۴ سال) را در بر گیرد. تعاریف جوان در پاسخ به شرایط متغیر اجتماعی، سیاسی، و اقتصادی متفاوت است و در بیشتر جوامع در حال توسعه تصورات و تعاریف ارائه شده از جوان به بیش از ۲۴ سال می‌رسد. به منظور هماهنگی و آسانی تحلیل، در این تحقیق تعریف آماری جوانان؛ یعنی افراد بین ۱۵ تا ۲۴ سال در نظر گرفته شده است. در برخی از کشورهای توسعه یافته واژه جوانان می‌تواند معنای اجتماعی و اقتصادی داشته باشد. مانند کار تمام وقت، ازدواج و بچه‌دار شدن (و نیز تا حدودی نحوه زندگی بزرگسالان). دختران و زنان جوان در مرحله جوانی سریعاً نحوه زندگی بزرگسالی را می‌پذیرند. بر این اساس، تعریف جوان به عنوان فرد بین ۱۵ تا ۲۴ ساله تعریفی مناسب برای کل جوانان و تحلیل آماری گروه‌های مختلف سنی به نظر می‌رسد. واژه جوان معانی گوناگونی در نقاط مختلف جهان دارد که تنها از طریق سن افراد معنا پیدا نمی‌کند» (United Nations, 1996: 2-3).

در مطالعه‌ای که کمیسیون اقتصادی و اجتماعی ملل متحد ویژه منطقه آسیا و اقیانوسیه (اسکاپ) در سال ۱۹۹۷ تحت عنوان "بررسی وضعیت، سیاست‌ها و برنامه‌های جوانان در آسیا و اقیانوسیه" انجام داد نیز تحلیل روشنی از این مسئله شده است:

«گذشته از شناسایی آسیب‌پذیری‌ای که با طبیعت انتقالی جوانی همراه است، به همان میزان اهمیت دارد تا جوانان را به عنوان نیروهای مثبت و منابع انسانی برخوردار از پتانسیل بالا برای کمک به فرایند توسعه به رسمیت بشناسیم. یکی از روش‌هایی که اهمیت جوانان به عنوان گروه هدف کلیدی برای توسعه بلند مدت را تأیید می‌کند این است که برخی از مسائل جمعیت شناختی مرتبط با موضوع را مد نظر قرار دهیم. ابتدا، باید این امر را به رسمیت بشناسیم که کشورهای مختلف تعریف خاص خود را از جوانان دارند و محدوده سنی تعریف شده آنها نیز از تنوع و گوناگونی معناداری برخوردار است. در یک نظرسنجی و بررسی منطقه‌ای که اخیراً از سوی اسکاپ انجام شد دریافتیم که برخی کشورها در تعریفشان از جوانان گروه سنی زیر ۳۵ سال (مانند مالدیو و سنگاپور) و برخی زیر ۴۰ سال (مانند مالزی) را قائل شده‌اند. دیگر کشورها (مانند تایلند) نوزادان را نیز در این گروه سنی قرار داده‌اند. به علاوه، تعاریف ارائه شده از جوانان دائماً در واکنش به شرایط متغیر سیاسی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی در حال تغییر هستند. در حقیقت، فقدان یک تعریف ثابت و یکدست از جوانان تا حدودی بیانگر کمبود آمار تطبیقی در خصوص جوانان است. (از پاسخ‌هایی که ۲۹ سازمان دولتی به نظر سنجی منطقه‌ای داده بودند دریافتیم که به تعداد ۹ کشور منطقه برای کودکان که افراد زیر ۱۵ سال یا زیر ۱۸ هستند چارچوب سیاستگذاری جداگانه‌ای دارند). با این حال، به نظر می‌رسد که بیشتر کشورها اشخاص ۱۵ تا ۲۴ ساله را در گروه جوانان قرار می‌دهند که این اقدام با تعریف سازمان ملل متحد از جوانان همخوانی دارد که بدین ترتیب نشان می‌دهد که اختلافات بین مشخصه‌های جسمانی، روحی و شخصیتی افراد و جایگاه اجتماعی جوانان و دیگر گروه‌های اجتماعی را به رسمیت می‌شناسند. در حقیقت، این گوناگونی‌ها و اختلاف در تعاریف حتی در داخل خود نظام ملل متحد وجود دارد. در کنوانسیون حقوق کودک مندرج در قطعنامه ۴۴/۲۵ مجمع عمومی سازمان ملل

مصوب ۱۹۸۹ نیز آمده است یک کودک شخص زیر ۱۸ سال است؛ خواه زن باشد خواه مرد، خواه به بلوغ یا سن قانونی در بیشتر کشورها رسیده باشد خواه نرسیده باشد (8: ESCAP, 1997).

به طور خلاصه می‌توان تعریف مد نظر سازمان ملل متحد را همان طور که در گزارش جهانی وضعیت جوانان در سال ۲۰۰۳ آمده است به شرح ذیل توضیح داد (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۲: ۵۱۹).

«مجمع عمومی ملل متحد جوانان را افرادی می‌داند که در گروه سنی ۱۵ تا ۲۴ سال واقع شده‌اند. این تعریف از سال ۱۹۸۵ که سال بین‌المللی جوانان نامگذاری شد به کار گرفته شده است. با این حال، اغلب دیده می‌شود که اصطلاحات جوانان (سنین ۱۰ تا ۲۴ سالگی)، نوجوانان (سنین ۱۰ تا ۱۹ سالگی) و کودکان (تا ۱۴ سالگی) در نظام سازمان ملل متحد به یک معنی و مترادف هم به کار برده می‌شوند. این مسئله تا حدودی به علت این حقیقت است که هر یک از آژانس‌های ملل متحد با توجه به کنوانسیون یا قطعنامه خاص خود کلمه جوانان را به نوعی متفاوت تعریف می‌کند. برای نمونه، کمیته حقوق کودک ۱۹۸۹ یونیسف آسیب‌پذیری‌های کودکان زیر ۱۸ سال را مورد نظر قرار می‌دهد. این کمیته تأکید می‌کند که کودکان حق دارند تا به اطلاعات و خدمات، شامل بهداشت، آموزش، تفریح و فراغت و دادرسی دسترسی داشته باشند؛ حق دارند تا از یک محیط ایمن و حمایتی برخوردار شوند؛ و حق دارند تا مهارت‌ها و فرصت‌هایی را به دست آورده و مشارکت نمایند و باورهای خود را بیان کنند. با این حال، این حقوق مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دیگر به آسیب‌پذیری جوانان بزرگتر از ۱۸ سال و زیر ۲۴ سال توجه نمی‌کنند. با وجود این یونیسف خارج از چارچوب کنوانسیون حقوق کودک برنامه‌هایی را اجرا می‌کند که تحقق بخش حقوق جوانان گروه ۱۵ تا ۲۴ ساله است.»

۴ تحلیل تفاوت و تنوع در تعریف از جوان

همان طور که در مبحث نخست مورد بررسی قرار گرفت بسته به اینکه از چه رویکردی به موضوع جوانان ورود پیدا کنیم و به کدام بعد یا ابعاد از جوان و جوانی نظر داشته باشیم می‌توان تعریف خاصی از مفهوم جوان و جوانی ارائه کرد.

در واقع تفاوت در تعاریف متفاوت ارائه شده که هر کدام به نوعی به یکی از رشته‌های علمی و دانشگاهی خاص مرتبط می‌شود به تفاوت‌های ماهوی این رشته و قلمرو تخصصی هر کدام برمی‌گردد. حال اگر بخواهیم موضوعات خاصی از جوانان را مورد مطالعه قرار دهیم و به ناچار بخواهیم آن را در قالب مطالعات میان رشته‌ای انجام دهیم به تناسب اینکه چند رشته دانشگاهی دخیل خواهند شد می‌توان تعاریف جدیدتر و متفاوت ارائه کرد. به عبارت دیگر به تناسب اینکه چه تعداد رشته علمی و دانشگاهی در بررسی یکی از موضوعات مرتبط با جوانان درگیر شود می‌توان تعاریف متعددی را انتظار داشت. لذا در این مقاله با تفکیک برخی از رویکردها تلاش شده است تا این تمایز و این فاصله‌ها مشخص گردد و در آنجا که رویکرد جامع نگر را با کمی اغماض و تسامح در مورد رویکرد سازمان‌های متولی امور جوانان در کشورهای مختلف مطرح کردیم باید اذعان کرد که این جامعیت نیز نسبی است. در اینکه این نهادها چند رویکرد را تلفیق کرده‌اند باید تصدیق نماییم اما اینکه چه تعداد رویکرد تلفیق شده است نیز بسته به ساختار و تفکر و نگاه حاکم در هر یک از نهادها می‌تواند متفاوت باشد. برای مثال، تعریف ارائه شده در جمهوری اسلامی ایران که در سال ۱۳۸۴ از سوی سازمان ملی جوانان ارائه و به تصویب شورای عالی جوانان رسید (گروه ۱۵ تا ۲۹ ساله) می‌تواند نتیجه تلفیق ۴ رویکرد باشد ولی تعریف ارائه شده توسط وزارت ورزش و جوانان هند (گروه ۱۳ تا ۳۵ ساله) می‌تواند حاصل تلفیق ۴ رویکرد دیگر باشد.

گذشته از ساختار و تفکر و نگاه حاکم در نهادهای متولی امور جوانان کشورها که برخاسته از زیرساخت‌های فرهنگی، اجتماعی و ارزشی و حتی ایدئولوژیک هر کشور است و موجب تفاوت در نوع و تعداد رویکردهای تلفیق شده و در نتیجه تفاوت در معنای مفهوم جوان و جوانی در نزد این نهادها می‌شود، باید به عامل دیگری نیز توجه داشت. این عامل همانا نظام آمار و برنامه‌ریزی کشور است. بدین معنا که در نظام برنامه‌ریزی یک کشور ممکن است نهادی برای رسیدگی به امور کودکان وجود داشته باشد و لذا افراد زیر ۱۸ ساله را در قالب آن مورد توجه قرار داده و برای ساماندهی امور آنان برنامه‌ریزی شود. در شکل دیگر، ممکن است در یک کشور در نظام برنامه‌ریزی برای ساماندهی امور کودکان نهاد خاصی وجود نداشته باشد و لذا گروه سنی ۱۳ تا ۳۵ ساله را که شامل کودکان ۱۳ تا ۱۸ ساله نیز می‌-

شوند تحت عنوان جوانان مورد توجه قرار دهند. از سوی دیگر، تعیین این محدوده‌ها نیز تحت تأثیر رده‌بندی‌های جمعیتی در نظام آماری قرار می‌گیرد. لذا در کشوری همچون جمهوری اسلامی ایران افراد ۱۵ تا ۲۹ ساله را جوانان تعریف می‌کنیم و نمی‌گوییم افراد ۱۵ تا ۳۰ ساله، چرا که در رده‌بندی‌های جمعیتی افراد ۳۰ ساله در رده ۳۰ تا ۳۴ ساله دسته‌بندی شده‌اند و افراد ۱۴ ساله نیز در رده ۹-۱۴ ساله قرار دارند. البته قابل ذکر است که این رده‌بندی‌ها در حال حاضر در گزارش‌های جهانی که معمولاً از سوی دفتر عمران سازمان ملل متحد و یا بانک جهانی و یا صندوق چجمعیت ملل متحد و دیگر نهادها و سازمان‌های بین‌المللی در داخل و خارج از خانواده ملل متحد تهیه می‌شود نیز وجود دارد و تقریباً به رده‌بندی مشترک بین تمامی کشورها تبدیل شده است. علت چنین اشتراک و تشابهی اساساً اهداف آماری سازمان ملل متحد بوده است که بتواند امکان مقایسه بین دولت‌های عضو را فراهم ساخته و به پیشنهاد برنامه‌های اصلاحی برای کشورها کمک کند. بر همین اساس، در تمامی کشورها، علی‌رغم تعاریف متفاوتی که از مفهوم جوان دارند، محدوده سنی ۱۵ تا ۲۴ ساله در درون محدوده سنی تعریف ملی آنها از جوانان نیز جای دارد، چرا که در گزارش‌های جهانی که معمولاً سازمان ملل متحد از کشورهای عضو خود می‌گیرد آمار برخی از شاخص‌های مربوط به رشد و پیشرفت این رده سنی درخواست شده است.

با این حال، در تحلیل چرایی این تنوع و تفاوت در تعاریف ارائه شده از مفهوم جوان و جوانی باید این نکته را مد نظر داشت که همان‌طور که سازمان‌های بین‌المللی به اقتضای اهداف و کارکردهای خاص خود ممکن است با رویکرد یا رویکردهای خاصی به موضوع جوانان ورود پیدا کنند، در سطح ملی نیز این تنوع و تفاوت به همین علت قابل توجیه است. برای مثال، اگر سازمان جهانی بهداشت به اقتضای اهداف خود اشخاص ۱۳ تا ۲۴ ساله را جوان می‌داند و دبیرخانه ملل متحد و یونیسف افراد ۱۵ تا ۲۴ را و یونسکو اشخاص ۱۵ تا ۳۵ ساله را جوان می‌دانند، در سطح ملی نیز سازمان متولی امور جوانان در یک کشور ممکن است افراد ۱۳ تا ۳۵ ساله را جوان تعریف کند در حالی که وزارت آموزش آنجا اشخاص ۱۵ تا ۲۵ ساله را و وزارت بهداشت آنجا اشخاص ۱۳ تا ۲۴ ساله و سازمان جوانان هلال احمر افراد ۱۸ تا ۲۵ ساله را جوان تعریف کند. در عین حال، سه اصل کلی را باید در نظر گرفت که در واقع یافته‌های این

تحقیق نیز محسوب می‌شود: اصل یکم اینکه در تمامی کشورها گسترده‌ترین دامنه برای گروه سنی جوان که از آن به تعریف ملی از جوان تعبیر کردیم تعریفی است که نهاد متولی ساماندهی امور جوانان در آن کشور ارائه کرده است. و دوم، رویکرد اتخاذ شده از سوی نهادهای متولی امور جوانان در هر کشور در مقایسه با دیگر نهادهای برنامه‌ای و اجرایی و یا مراکز علمی و مطالعاتی جامع‌ترین رویکرد بوده است و تلاش گردیده تا مسئله جوانان حتی‌الامکان از تمامی رویکردها و ابعاد مورد توجه و رسیدگی قرار گیرد. و اصل سوم اینکه چون تمامی این نهادها بدون استثناء خود را متولی سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در امور جوانان می‌دانند اکثراً در ارائه تعریف از جوان اهداف آماری را مد نظر قرار داده‌اند، چرا که سیاست‌ها و برنامه‌ها که نهایتاً باید به مراحل اجرا و ارزشیابی نیز برسند نیازمند طبقه بندی‌ها و گزارش‌های آماری هستند تا بتوان میزان توفیق در آنها را سنجش نمود.

نتیجه‌گیری

اطلاعات ارائه شده در این مقاله که عمده تمرکز آن بر توصیفی روشمند از تعریف مفهوم جوان و جوانی در نزد نهادهای متولی ساماندهی امور جوانان در کشورهای مختلف و حتی در نزد سازمان‌های بین‌المللی معتبر است، به سادگی و به وضوح نشان می‌دهند که جوانان به عنوان مسئله‌ای ملی مورد توجه و دغدغه تمامی جهانیان بوده و می‌باشد. در عین حال، این توجه در نزد این نهادها و در نزد مراکز و نهادها و حتی اشخاص علمی و دانشگاهی از درجات متفاوتی برخوردار است. برخی از اشخاص که دانشگاهیان، محققان و دانشمندان علوم مختلف را شامل می‌شود، توجه و اهتمام خود را عمدتاً محدود به حوزه‌های نظری کرده‌اند و برخی دیگر که بیشتر متولیان امور برنامه‌ریزی و اجرا در دولت‌ها هستند توجه خود را متوجه حوزه عمل و اجرا نموده‌اند. در هر حال، شکل و رویکرد مربوط به این توجه هر چه که باشد در این نکته که مسئله جوانان مسئله‌ای مهم است و باید چه در حوزه‌های علمی و نظری و چه در حوزه‌های مدیریت راهبردی و اجرا مورد توجه قرار گیرد، اشتراک رأی دارند.

یافته‌های این تحقیق خود نشان می‌دهد که چگونه مسئولان و نهادهای متولی امور جوانان در کشورهای مختلف جهان اقدام به ارائه تعریف ملی از مفهوم جوان و جوانی نموده‌اند و سپس به سوی سیاستگذاری و برنامه‌ریزی برای برخورد با این موضوع ملی مهم حرکت کرده‌اند. در بسیاری از اسناد اولیه و اساسی در حوزه جوانان که در کشورهای مورد مطالعه در این تحقیق وجود داشته است نسبت به ارائه تعریف مفهوم جوانان اقدام شده است. حتی سازمان‌های بین‌المللی که در این مهم مداخله نموده‌اند و تلاش داشته‌اند تا شرایط را برای توجه کشورهای جهان به مسئله جوانان تسهیل و مساعد نمایند نیز اقدام به ارائه تعریف نموده‌اند. قطعاً بدون ارائه تعریف و مشخص شدن چارچوب مفهومی نمی‌توان چارچوب‌های سیاستی، برنامه‌ای، اجرایی و بالاصح نظارتی را مشخص نمود. برای این که بتوان در فرایند ساماندهی امور جوانان مراحل مختلف پیشرفت کار را ارزشیابی و نظارت کرد در مرحله اول نیاز به ارائه تعریف از گروه هدف؛ یعنی جوانان، داریم. این مسئله به طور خاص در نزد نهادهای بوروکراتیک اعم از نهادهای سیاستگذار و برنامه‌ریز و اجرایی لازم و ضروری است. تنها مباحث انتزاعی و نظری است که می‌توان بدون پشتوانه‌های برنامه‌ای و آماری مورد توجه قرار داد، اما مباحث سیاستگذاری و برنامه‌ریزی نیازمند آمار و ارقام و روش‌های ملموس عملیاتی دارند.

در این مقاله، پاسخ سؤالات مطروحه در مقدمه داده شد و در پیچ‌های روشن از مفهوم جوان و جوانی برای هم محققان علاقه‌مند به حوزه جوانان و هم مسئولان و دست‌اندرکاران ساماندهی امور جوانان در نهادهای مختلف حاکمیتی و غیرحاکمیتی باز گردید. همچنین، از خلال تطبیق تعاریف ارائه شده در کشورهای مختلف می‌توان چنین نتیجه گرفت که اولاً ارائه تعریف از مفهوم جوان و جوانی در نزد نهادهای متولی امور جوانان امری لازم و ضروری است و ثانیاً این تعریف باید بر اساس نیازها، چالش‌ها، زیرساخت‌ها و مشخصه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی هر کشور و با توجه به ترکیب جمعیتی صورت گیرد. چه بسا برخی از نیازها و به تعبیری مشکلات جوانان در یک کشور برای جوانان همسال در کشورهای دیگر مشکل تلقی نشود، زیرا فرهنگ متفاوت نیازهای متفاوتی را مطالبه می‌کند. و یا ممکن است زیرساخت‌های اجتماعی و اقتصادی در کشوری به گونه‌ای طراحی و پی‌ریزی شده باشد که برخی از

مشکلات فرد جوان، نه به عنوان جوان و بلکه به عنوان یک شهروند بزرگسال و یا یک کودک زیر ۱۸ سال، به طور معمول در قالب نظام‌های خاص پی‌گیری و رفع شود.

بنابراین، نتیجه اصلی و عملی این تحقیق همانا لزوم بازاندیشی و بازنگری در تعریف ملی از مفهوم جوان و جوانی بر اساس ویژگی‌ها، زیرساخت‌ها و مشخصه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور و با ملاحظه نیازهای حال و آینده جوانان است. به نظر می‌رسد بسیاری از مشکلات گروه سنی ۱۵ تا ۲۹ سال هنوز پس از گذشت ۲۰ سال تلاش نهادینه^۱ برای ساماندهی امور جوانان به قوت خود باقی است و دولت و جامعه ایرانی موفق به حل آن نشده است. مشکلاتی همچون اشتغال، ازدواج، و مسکن از جمله مشکلاتی است که بسیاری از جوانان ایرانی را حتی تا مرز ۳۵ سالگی همراهی می‌کند. در چنین شرایطی اگر ازدواج و اشتغال و داشتن یک سرپناه مستقل را از ویژگی‌های ورود به دوران بزرگسالی بدانیم باید بپذیریم که بخش عظیمی از جمعیت کشور که شش سال پیش (۱۳۸۵) ۱۵ تا ۲۹ ساله‌ها بودند و امروزه (۱۳۹۱) در گروه سنی ۲۰ تا ۳۵ ساله قرار دارند، هنوز جوان هستند و هنوز نیازمند برنامه‌های حمایتی از سوی دولت و جامعه هستند. قصد نداریم با اتکای بر یافته‌های این مقاله مختصر تعریف ملی جدیدی را برای مفهوم جوان پیشنهاد دهیم، اما با جرأت پیشنهاد می‌کنیم که نهاد متولی ساماندهی امور جوانان در کشور باید یک کار مطالعاتی جامع برای بازاندیشی در مفهوم جوان و جوانی را در دستور کار قرار دهد و اگر واقعیات موجود اقتضاء نمود نسبت به تغییر در این مفاهیم - که قطعاً بر سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در حوزه جوانان نیز اثر می‌گذارد- تردیدی نداشته باشد.

منابع:

منابع فارسی:

۱- وزارت ورزش و جوانان، ۱۳۹۱، مجموعه مصوبات شورای عالی جوانان: جلسات یکم تا سی و چهارم، تهران،

وزارت ورزش و جوانان

---

^۱ با تأسیس شورای عالی جوانان در سال ۱۳۷۱ در واقع حرکت جدی و نهادینه برای ساماندهی امور جوانان آغاز گردید.

۲- واحد امور بین‌الملل، ۱۳۸۲، گزارش جهانی وضعیت جوانان در سال ۲۰۰۳، تهران، سازمان ملی جوانان

۳- لطف آبادی، حسین، ۱۳۷۹، روانشناسی رشد کاربردی نوجوانی و جوانی، جلد اول، تهران، سازمان ملی جوانان

منابع انگلیسی:

- 1- Claire Wallace and Sijka Kovatcheva (1998), Youth in Society: the Construction and Deconstruction of Youth in East and West Europe, MACMILLAN Press LTD, London, passim
- 2- United Nations Economic & Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP), (1997), Review of the Youth Situation, Policies and Programs in Asia and the Pacific, United Nations Publications, New York.
- 3- United Nations, (1996), Global Situation of Youth in 1990, United Nations Publications, New York.

وب سایت‌های استفاده شده:

1. <http://www.mys.gov.az/about.php?mItem=1&lng=eng> - 21k -
2. <http://www.polity.org.za/polity/govdocs/policy/intro.html> - 95k
3. http://www.coe.int/T/E/Cultural_Cooperation/Youth/5._Information_services/Forum_21/N1_germany_eng.pdf -
4. http://www.nt.gov.au/dcm/youth_affairs/pdf/youth_policy_framework.pdf
5. <http://www.nottinghamshire.gov.uk/.../youthzone-around-explore-councils-british.htm> - 15k -
6. <http://www.visionoffice.com/unyin/country4.asp?countrycode=it>
7. http://www.hdr.undp.org/docs/network/hdr_net/Bahrain_OperationsManual_Youth.pdf -
8. www.infoyouth.org/cd_rmed/English/countrygov/bahrgov.htm - 15k
9. http://www.genclikhizmetleri.gov.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=67&Itemid=42
10. <http://www.moec.gov.jm/youth/YouthPolicy.pdf>
11. http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Forum21/Issue_No1/N1_russia_en.pdf
12. http://www.mydgec.gov.zw/policy_youth.htm - 106k
13. http://www.thesource.gov.au/ausyouth/conf_pdf/pg33.pdf

14. http://www.jeunesse-sports.gouv.fr/home-page_624/youth_693/policies-in-favour-of-youth-and-education-for-all_694/policies-in-favour-of-youth-and-education-for-all_1768.html
15. <http://www.jeunesse-sports.gouv.fr/jenuesse/cj-asp>
16. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/Liitteet/YOUTH_WORK_AND_YOUTH_POLICY.pdf
17. www.youth.gov.fj/Publications/Revised-National%20Youth%20Policy.pdf
18. <http://www.projects.takingitglobal.org/KNYP/about> - 21k
19. http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/IG_Coop/YP_Luxembourg_en.pdf
20. www.coe.int/t/e/cultural_co-operation/youth/YP_malta
21. http://www.unescap.org/esid/hds/youth/youth_malaysia.pdf
22. <http://www.morsmal.org/cgi-bin/index.cgi?action=viewnews&id=339> - 45k
23. http://www.thesource.gov.au/ausyouth/conf_pdf/pg33.pdf
24. <http://www.myd.govt.nz/YouthDevelopmentStrategyAotearoa/youthdevelopment.aspx>
25. http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/IG_Coop/YP_Netherlands_en.pdf
26. http://yas.nic.in/yasroot/policies/youth_policy_03.htm

A Comparative Study on the Youth Concept

Jaafar Satvati

Public Law PhD student, Tehran University, Kish international campus

The present article, focusing on the youth concept, attempts to compare all national and international definitions on this concept by using the documental method. This comparison aims at recognizing the most suitable definition of youth and offering it to the body responsible for youth affairs in the country. Therefore, the research structure has been designed, in which the main reason, objectives, and the questions as well as the methodology of research have been discussed in the introduction. The first section of the research attempts to introduce the main approaches to the youth concept and recommend the proper one for adopting the national definition for youth concept. The second section discusses the national youth definition in 23 countries, comparing with national youth definition in Islamic Republic of Iran. The third section, entitled "the youth definition in the international organizations", explains the definitions declared by the United Nations and European Union. In the fourth section, the diversity and differentiation of youth definition will be analyzed, in which this hypothesis is approved: "the difference between the national youth definitions in different countries rooted from national values, attitudes, and socio-cultural structures as well as economic and political situation". Finally, in the conclusion, reviewing the proper answers to the research questions, the suitable and better definition is suggested to the youth responsible body in the country.

Key words: youth, national definition, youth responsible body and international organizations